

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชน
โดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร*
BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR YOUTH LEADERSHIP DEVELOPMENT
THROUGH COMMUNITY OPERATIONS IN BANGKOK METROPOLIS

ชัชณิธิฐา ชัชวาลวงศ์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุธะพรหม
Chatnithitha Chatchawalwong, Kiattisak Suklueang, Suraphon Suyaphrom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: chatnitita@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของเยาวชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของเยาวชน และนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชน รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 381 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่สำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ ส่งผลต่อภาวะผู้นำของเยาวชน ได้ร้อยละ 68.3 และหลักสัปปุริสธรรม 7 ส่งผลต่อภาวะผู้นำของเยาวชน ได้ร้อยละ 82.8 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชน มีปัจจัยพื้นฐาน คือ การพัฒนาภาวะผู้นำ นำมาบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 ทำให้เกิดการบูรณาการ ได้แก่ พัฒนาความรู้ความสามารถ เก่งกาจด้านสื่อสาร เชื่อมั่นตนเองจนเชี่ยวชาญ ประสานจิตโน้มน้าวใจ และฤทัยสภาพอ่อนโยน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การพัฒนา; ภาวะผู้นำ

*Received July 28, 2023; Revised August 14, 2023; Accepted August 17, 2023

Abstracts

This research article aimed to study youth leadership, factors affecting youth leadership and propose the integration of Buddhadharma principles to develop youth leadership. The research was conducted by the mixed methods. The quantitative research used questionnaires. Data was collected from 381 samples. Data were analyzed by social science software packages. The qualitative research collected data by in-depth interviewing 18 key informants and 9 participants in focus group discussion. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research showed that 1. Youth leadership through community operations in Bangkok was at a high level, 2. Factors affecting youth leadership by community operations in Bangkok was found that leadership development affected youth leadership by 68.3% and Sappurisa-dhamama 7 affected youth leadership by 82.8%. 3. Integration of buddhadharma principles to develop youth leadership through community operations in bangkok was found that the leadership development of youth has fundamental factors, namely leadership development, integrating the principles of Buddha-dharma, namely the principle of Sappurisa-dharma 7, resulting in integration, i.e. developing knowledge and ability, proficiency in communication, self-confidence until mastery, coordination of persuasion, and gentle nature.

Keywords: Buddha-Dhamma; Development; Leadership

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยต้องการคนรุ่นใหม่ ที่มีภาวะผู้นำเป็นกำลังสำคัญในการนำทิศทางประเทศให้อยู่รอด ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองสังคม และเศรษฐกิจ การสร้างเยาวชนให้เป็นผู้ผู้นำในชุมชนให้มีภาวะผู้นำเพื่อที่จะทำให้ชุมชนพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง นับว่ามีความสำคัญอย่างมาก บุคคลที่มีภาวะผู้นำจะสามารถช่วยให้ผู้อื่นได้ศึกษาเรียนรู้หรือฝึกฝนตนเองจนสามารถพึ่งตนเองและช่วยตนเองให้พ้นจากปัญหาหรือบรรลุลดมุ่งหมายได้ (สุพานี สฤกษ์วานิช, 2550)

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการรวมกลุ่มและ จูงใจคนไปยังเป้าหมายประการใด ประการหนึ่ง ภาวะผู้นำทำให้ศักยภาพเป็นจริงขึ้นมาเพราะถือว่าภาวะผู้นำเยาวชนเป็น

ภาวะแห่งการปฏิบัติที่ทำให้ศักยภาพในตัวคนบังเกิดความสำเร็จ ปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งประสบความสำเร็จ ผู้นำเยาวชนต้องทำให้ผู้ตามหรือทีมเกิดการเรียนรู้ไปด้วย เยาวชนความหมายในระดับสากล โดยสหประชาชาติ หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาว คือผู้มีอายุระหว่าง 15-25 ปี หรือเป็นช่วงวัยหนุ่มสาว เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ เป็นบุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 14 ปีบริบูรณ์ ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2546) การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักพุทธธรรมจึงเป็นกระบวนการในการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงจูงใจที่ประยุกต์เข้ากับหลักพุทธธรรม จะสามารถผลักดันบุคลากรให้เกิดการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเที่ยงธรรม ที่จะนำไปสู่การผลักดันกระบวนการและกลไกต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ (พระนุชิต นาคเสโน และพระครูปริยัติวรเมธี (ทิพย์มณี), 2565)

ความสำคัญภาวะผู้นำของเยาวชน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน องค์กร และครอบครัวมีความจำเป็นต้องมีผู้นำเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการนำทิศทางและร่วมรับผิดชอบเพื่อให้ก้าวผ่านการเปลี่ยนแปลง เยาวชนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ นำ โดยเริ่มจากสร้างจิตสำนึก และแรงบันดาลใจ การปรับกระบวนการคิด การเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และการบริหารจัดการการเรียนรู้เพื่อหล่อหลอมให้เยาวชนมีภาวะผู้นำ เพื่อเป็นคุณสมบัติภาวะผู้นำของเยาวชนไทย (วูเวศ กลัปศรี, 2557)

ดังนั้นควรให้ความสำคัญในการสร้างภาวะผู้นำของเยาวชน และกำหนดอัตลักษณ์ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ต้องการ โดยกระบวนการที่ได้มาผ่านการกลั่นกรองและมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคำนึงถึงกระแสการเปลี่ยนแปลง มาบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาอัตลักษณ์ของเยาวชนสอดคล้องกับแผนพัฒนา นำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ภาวะผู้นำของเยาวชนไทยอย่างชัดเจน (สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2562)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร” ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมโนทัศน์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการเข้ากับหลักการพัฒนาศักยภาพใหม่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ โดยนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในส่งเสริมและพัฒนากิจการงานและการพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ตลอดจนองค์กรที่ส่วนเกี่ยวข้องจะสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพในบริหารและพัฒนาองค์กรของตนในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสืบต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร
3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อสนับสนุนและยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนในชุมชนเขตคลองเตยของกรุงเทพมหานคร จำนวน 8,013 คน (สำนักงานเขตคลองเตย, 2565) สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) คำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane เพื่อหาประชากรกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 381 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารหรือกำหนดนโยบาย (หน่วยงานภาครัฐ) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน (หน่วยงานภาครัฐ) และกลุ่มตัวแทนผู้นำเยาวชน

3. เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร และตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการ

พัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Item – Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นได้ทดสอบแบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.989 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูงสามารถใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2. การพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร 3. การปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 จะเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร 4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจำนวน 381 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนในชุมชนเขตคลองเตยของกรุงเทพมหานคร จำนวน 39 ชุมชน โดยใช้วิธีการกระจายตามสัดส่วน ได้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 381 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูปหรือคนบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple) และการถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis)

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็น

ประเด็น โดยการหาค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า ด้านความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ด้านความสุภาพอ่อนน้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ด้านความสามารถในการโน้มน้าวใจผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ ส่งผลต่อภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร มี 3 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ สามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 68.3 และรายด้าน ได้แก่ ด้านการให้คำปรึกษาด้านการสร้างวินัยในตนเอง และด้านการทำความรู้จักตัวเอง ตามลำดับ และหลักสัปปุริสธรรม 7 ส่งผลต่อภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร มี 5 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 สามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 82.8 และรายด้าน ได้แก่ ด้านปรีชาญาณ เป็นผู้รู้จักชุมชน ด้านกาลัญญุตตา เป็นผู้รู้จักกาลด้านอัตตัญญุตตา เป็นผู้รู้จักตน ด้านบุคคลัญญุตตา เป็นผู้รู้จักบุคคล และด้านมัตตัญญุตตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ตามลำดับ

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านความรู้ความสามารถ 2. ด้านการสื่อสาร 3. ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง 4. ด้านความสามารถในการโน้มน้าวใจผู้อื่น 5. ด้านความสุภาพอ่อนน้อม มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วนด้วยกัน คือ หลักสัปปุริสธรรม 7 และการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 หลักสัปปุริสธรรม 7 มีลักษณะดังนี้

1. ด้านธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ส่งเสริมเยาวชนให้มีการยึดหลักการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ให้มีความสามารถระงับความขัดแย้งโดยใช้เหตุและผล มีความเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของชุมชน มีกระบวนการความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา

2. ด้านอัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล ส่งเสริมเยาวชนให้เป็นนักคิดนักพัฒนา กิจกรรมกิจกรรมต่าง ๆ มีความมุ่งมั่นความเพียรพยายามคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนร่วมในชุมชน มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ได้เรียนรู้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และรู้จักการใช้เหตุผลที่เหมาะสม

3. ด้านอัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักตน ส่งเสริมเยาวชนให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถข่มอารมณ์ไม่แสดงอาการโมโหเกรี้ยวกราด มีวิสัยทัศน์ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ได้เรียนรู้ฝึกวิเคราะห์โครงการ มีความรับผิดชอบสูง และความสามารถมาใช้อย่างเต็มที่

4. ด้านมัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ส่งเสริมเยาวชนให้เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตบวรวิถีพอเพียง มีการบริหารจัดการโดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทา สามารถกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นผู้รู้จักความเหมาะสมกาลเทศะ เข้าใจในศักยภาพตัวเอง และสามารถตั้งศักยภาพตัวเองออกมาอย่างเต็มที่

5. ด้านกาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล ส่งเสริมเยาวชนให้เป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ เป็นตัวอย่างที่ดีอันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน จัดทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับจังหวะเวลา วางแผนกำหนดการที่เหมาะสม คำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลา

6. ด้านปริสสัญญตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ส่งเสริมเยาวชนให้เป็นนักประสานงานที่ดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมอยู่เสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน มีกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่าย ให้รู้ในเรื่องของชุมชนของตน และมีความสำนึกรักในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

7. ด้านบุคคลัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคล ส่งเสริมเยาวชนให้สามารถบริการได้ตรงตามความต้องการ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการศึกษาได้เป็นอย่างดี รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นอย่างดี สร้างความเป็นผู้นำในการทำงาน พัฒนาฝึกอบรมและทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

3.2 ปัจจัยด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ มีลักษณะ ดังนี้

1. การทำความรู้จักตัวเอง ได้แก่ ส่งเสริมให้ประพฤติปฏิบัติตนเปิดเผย ทั้งกาย วาจาใจ ต่อตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมให้ท่านมีความเสียสละอุทิศตนและประโยชน์ของ

ตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมให้ท่านเป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม แบ่งปัน เสียสละแก่ส่วนรวมเสมอ

2. การสร้างวินัยในตนเอง ได้แก่ ส่งเสริมให้ตระหนักถึงความซื่อสัตย์สุจริต ตามครรลองคลองธรรม ส่งเสริมให้เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ของชุมชน ส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม

3. การศึกษาที่มีการพัฒนา ได้แก่ ส่งเสริมให้ได้เข้ารับการเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อ เทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ได้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

4. การแสวงหาประสบการณ์ ได้แก่ ส่งเสริมให้ได้เข้ารับการเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อ เทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ได้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

5. การให้คำปรึกษา ได้แก่ ให้คำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ให้แก่ท่านเสมอมา ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดประสบการณ์แก่สมาชิกท่านอื่นอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้น้องค์ความรู้ที่มีอยู่ในตนมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมในชุมชน

โดยปัจจัยทั้ง 2 ประการข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมให้เห็นถึงการบูรณาการหลัก พุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนใน กรุงเทพมหานคร ได้มีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น ทั้ง 5 ด้าน มีลักษณะดังนี้

1. ความรู้ความสามารถ ได้แก่ ส่งเสริมเยาวชนให้มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาสังคม ให้มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน มีกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง มีการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย มีการสร้างกลไก กิจกรรม กระบวนการสร้างการเรียนรู้แก่เยาวชน และส่งเสริมเยาวชนให้ศึกษาดูงานนอกสถานที่

2. การสื่อสาร ได้แก่ ส่งเสริมเยาวชนให้มีการแจ้งบอกข่าวสารอันเป็น ประโยชน์ ให้มีการสื่อสารที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี ให้มีการสื่อสารและเข้าใจความต้องการ สร้างสรรค์โอกาสให้เยาวชนได้ฝึกแสดงความคิดเห็น ให้เข้าถึงข้อมูลอันเป็นประโยชน์ และ ให้เป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดี

3. ความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ ส่งเสริมเยาวชนให้มีการมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ให้มีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาความสามารถ ให้มีกิจกรรมเพื่อให้ได้เรียนรู้ กระบวนการคิด ให้มีกิจกรรมวิชาการเพื่อการพัฒนาความรู้ มีกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ มี การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

4. ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น ได้แก่ ส่งเสริมเยาวชนให้ทำให้อยอมเปลี่ยนความเชื่อทัศนคติให้มีกลวิธีการโน้มน้าวใจระหว่างเยาวชนกับชุมชนให้มีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ ยอมเปลี่ยนความเชื่อและพฤติกรรมที่ดีขึ้น มีทักษะทางจิตวิทยาและการกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าทำ

5. ความสุภาพอ่อนน้อม ได้แก่ ส่งเสริมเยาวชนให้เป็นผู้ที่ให้เกียรติผู้อื่น มีการฝึกวางตนได้ถูกต้องเหมาะสม ให้เป็นผู้ที่มีความสุภาพโดยการนำหลักธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติ ให้มีการฝึกปฏิบัติกิจกรรมมารยาทในการเข้าสังคม และให้รู้จักความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผล การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชน โดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีการยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

อันดับ 1 ได้แก่ ธัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ แสดงให้เห็นว่า ส่งเสริมเยาวชนให้มีการยึดหลักการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ให้มีความสามารถระงับความขัดแย้งโดยใช้เหตุและผล มีความเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของชุมชน มีกระบวนการความคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ใช้เหตุผลมาก่อนเสมอและรู้จักการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณ แก้วนะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าปัจจัยพื้นฐานทั้ง 2 ประการจะต้องบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปริสธรรมดังนี้ เป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญตา) ประกอบด้วย มีความตั้งมั่นในกฎหมาย โดยยึดหลักความถูกต้อง มีการปฏิบัติตามระเบียบ ที่มีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และให้บริการไปตามหน้าที่

อันดับ 2 ได้แก่ อตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล แสดงให้เห็นว่า ส่งเสริมเยาวชนให้become นักคิดนักพัฒนากิจกรรมกิจกรรมต่าง ๆ มีความมุ่งมั่นความเพียรพยายามคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนร่วมในชุมชน มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ได้เรียนรู้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และรู้จักการใช้เหตุผลที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพร วงศ์โสกา (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญแก่ผู้นำ และบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ที่จะสามารถนำพาองค์กร และผู้ใต้ปกครองไปสู่ความสุขสวัสดิ์ตามหลักคุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยมีหลักสัปปริสธรรมเป็นแบบในการสร้างภาวะผู้นำ และบทบาทหน้าที่ตามหลักสัปปริสธรรม

จะต้องมีลักษณะทางกายภาพดีมีบุคลิกภาพที่ดี มีรูปลักษณะที่ดี และเป็นผู้ฉลาดในหลักการ มีความรู้ในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมถือเป็นการสร้างเสริมภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารจัดการตามบทบาท และหน้าที่ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสรธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อันดับ 3 ได้แก่ อัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักตน แสดงให้เห็นว่า มีการส่งเสริมเยาวชนให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถข่มอารมณ์ไม่แสดงอาการโมโหเกรี้ยวกราด มีวิสัยทัศน์ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ได้เรียนรู้ฝึกวิเคราะห์โครงการ มีความรับผิดชอบสูง และมีการนำความรู้ความสามารถมาใช้อย่างเต็มที่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรกรณ์ มหากันธา (2557) เรื่อง รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า ในการนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนามาบูรณาการในการบริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น หลายหัวข้อธรรม ได้แก่ ไตรสิกขา 3 สมาธิ 7 สังคหวัตถุ 4 สัปปริสรธรรม 7 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 หิริโอตตปละ โสรัจจะ มโนธรรม ศรัทธา การมีสติ ลตทิฏฐิและ ทศพิรชาธรรม 10 รูปแบบและกระบวนการ บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ มีลำดับขั้นตอน ได้แก่ 1. กำหนดยุทธศาสตร์ การบริหารองค์กร ด้วยการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ 2. บูรณาการนำหลักการบริหารทางพุทธศาสนาและหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล เพื่อกำหนดค่านิยมที่พึงประสงค์ขององค์กร 3. กำหนดวิธีการบริหารองค์ความรู้ โดยการสัมมนา ฝึกอบรม เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาบุคลากร และพัฒนาองค์กร และ 4) กำหนดลักษณะการบริหารที่พึงประสงค์เพื่อเกิดประโยชน์ต่อองค์กรและผู้อื่น (ประชาชน) ๆ ต่อไป

อันดับ 4 ได้แก่ มัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักประมาณ แสดงให้เห็นว่า มีการส่งเสริมเยาวชนให้เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตบนวิถีพอเพียง มีการบริหารจัดการโดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทา สามารถกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นผู้รู้จักความเหมาะสมกาลเทศะ ซึ่งเข้าใจในศักยภาพตัวเอง และสามารถดึงศักยภาพตัวเองออกมาอย่างเต็มที่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ พานสุวรรณ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา พบว่า การพัฒนาที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามหลักสัปปริสรธรรม 7 โดยเฉพาะ 3 ด้าน คือ 1. มัตตัญญูตาหรือรู้ตน คือมีคุณธรรมจริยธรรม มีอุดมการณ์เชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้น ขยันอดทน มีความรับผิดชอบ ยอมรับความ ผิดพลาด มีวินัยในตนเอง 2. บุคคลโรปรัญญูตาหรือรู้จักบุคคล คือ รู้จักเลือกใช้คนให้เหมาะกับงาน สนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นกัลยาณมิตรต่อเพื่อนร่วมงาน 3. ปริสัญญูตาหรือรู้ชุมชน คือ มีความรักในชุมชนที่อาศัย

รู้ความต้องการของคนในชุมชน รู้วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน เป็นผู้นำในการสร้างอาชีพ ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ ผู้นำชุมชนควรมีลักษณะที่สำคัญ 4 ด้าน คือ ความเป็นกันเอง ความเฉลียวฉลาด ความมุ่งมั่น และความมั่นใจในตนเอง

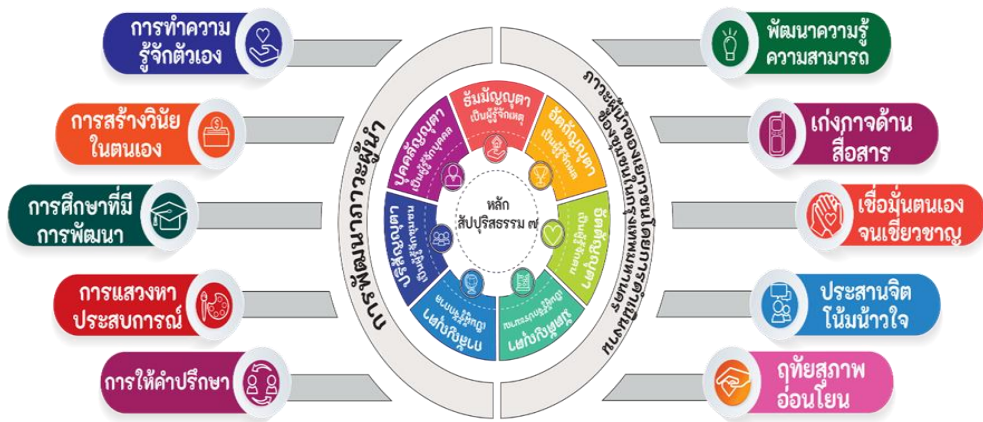
อันดับ 5 ได้แก่ กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล แสดงให้เห็นว่า มีการส่งเสริมเยาวชนให้เป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์ และเป็นตัวอย่างที่ดีอันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ในการจัดทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับจังหวะเวลา รวมทั้งมีการวางแผนกำหนดการที่เหมาะสม ซึ่งคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ และให้รู้จักการตรงต่อเวลาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโอฟาร์ ปัญญาพิพัฒน์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย พบว่า การบูรณาการทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย พบว่า การเป็นนักปฏิบัติที่ดี ได้แก่ เข้าสังคมได้ ในทุกเวลา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ตื่นตัว อยู่เสมอ มีคุณธรรม

อันดับ 6 ได้แก่ ปริสัณญตา เป็นผู้รู้จักชุมชน แสดงให้เห็นว่า มีการส่งเสริมเยาวชนให้เป็นนักประสานงานที่ดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมอยู่เสมอ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในชุมชน มีกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่าย ให้รู้ในเรื่องของชุมชนของตน และมีความสำนึกรักในความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณ แก้วนะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการคุณภาพด้านสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ปัจจัยพื้นฐานทั้ง 2 ประการจะต้องบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปริสธรรมดังนี้ เป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสัณญตา) ประกอบด้วย ให้การช่วยเหลือเมื่อได้รับความเดือดร้อน ให้การต้อนรับดูแลศึกษาดูงานในพื้นที่ จริใจให้บริการ และรักษาชุมชนให้สงบ

อันดับ 7 ได้แก่ บุคคลัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคล แสดงให้เห็นว่า มีการส่งเสริมเยาวชนให้สามารถบริการได้ตรงตามความต้องการ และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นอย่างดี ในการสร้างความเป็นผู้นำในการทำงาน เพื่อพัฒนาฝึกอบรมและทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวงเพชร คงจันทร์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย: กรณีศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พบว่า สังคหวัตถุ 4 ข้อปิยวาจา ที่สอดคล้องกับหลักสัปปริสธรรม 7 ข้อ “บุคคลัญญตา” ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ก็คือ ทราบความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอภัยอาศัยความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดีว่าควรจะทำอย่างไร แนะนำอย่างไรเพื่อให้เกิดความปรองดองเกิดขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร” สามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การพัฒนาภาวะผู้นำ+หลักสัปปริสธรรม 7 = การพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชน ดังต่อไปนี้

การพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 1. การทำความรู้จักตัวเอง 2. การสร้างวินัยในตนเอง 3. การศึกษาที่มีการพัฒนา 4. การแสวงหาประสบการณ์ 5. การให้คำปรึกษา

หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดรูปแบบในการพัฒนาตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำในเยาวชนเพื่อให้เกิดการดำเนินการในพื้นที่ชุมชนของกรุงเทพมหานครให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1. อัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ 2. อัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล 3. อัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักตน 4. มัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณ 5. กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล 6. ปริสสัญญตา เป็นผู้รู้จักชุมชน 7. ปุคคลัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคล

นำไปสู่การเกิดพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยชุมชนสามารถสร้างโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมของชุมชน ให้เยาวชนได้เรียนรู้ว่าบุคคลแต่ละบุคคลมีความ

แตกต่างกันอย่างไรบ้าง เมื่อรู้จักว่าบุคคลเหล่านี้ ประเภทนี้ ที่จะเกี่ยวข้องด้วยเป็นอย่างไร ก็จะได้เรียนรู้ และเข้าใจ ได้ว่าควรปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ อย่างไร เพื่อให้ถูกต้อง เหมาะสม และได้ผล อีกทั้งเพื่อให้เข้าใจและสามารถเลือกใช้คนให้เหมาะกับงาน ผู้นำที่ดีต้องรู้จักบริหารงานทุก ๆ ด้านเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณค่าแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนตลอดจนสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชน องค์กรได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชน ได้แก่ พัฒนาความรู้ความสามารถ เก่งกาจด้านสื่อสาร เชื่อมั่นตนเอง จนเชี่ยวชาญ ประสานจิตโน้มน้าวใจ และฤทัยสภาพอ่อนโยน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรุงเทพมหานครและชุมชน ควรมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองของชุมชน
2. กรุงเทพมหานครและชุมชน ควรมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับชุมชนให้มีการสื่อสารและเข้าใจความต้องการเป็นอย่างดีต่อเยาวชน
3. กรุงเทพมหานครและชุมชน ควรมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับชุมชนเพื่อให้มีการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อให้ได้เรียนรู้กระบวนการคิด การวางแผน และการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ชุมชน ควรมีการส่งเสริมให้ตระหนักถึงความซื่อสัตย์สุจริตตามครรลองคลองธรรม
2. ชุมชน ควรมีการส่งเสริมให้ได้เข้ารับการเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. ชุมชน ควรมีการส่งเสริมให้นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมของเยาวชนในพื้นที่ชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเยาวชน หรือปัจจัยที่มีการส่งเสริมประสิทธิภาพของเยาวชนในพื้นที่ชุมชนกรุงเทพมหานคร และในส่วนของตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์ และหลักธรรมอื่น ๆ เช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักพละ 4 และหลักอภิธานียธรรม 7 เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเยาวชน
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนให้เกิดกิจกรรมในด้านสัมมาชีพ เพื่อเป็นการพัฒนาเยาวชนอย่างแท้จริง ในการอาศัยความรู้ความสามารถของตนในยุคปัจจุบัน เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการอาศัยอยู่ในชุมชนอย่างเข้มแข็ง

3. ควรศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความมีวุฒิ และมีภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนให้สามารถอาศัยในพื้นที่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2546). *กล้าเปลี่ยนแปลง ก้าวกระโดด ข้ามสิ่งที่เป็นอยู่สู่สิ่งที่ต้องการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดเคชั่น บมจ.
- ปกรณ มหากันธา. (2557). *รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ* (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนุชิต นาคเสโน และพระครูปริยัติวรเมธี (ทิพย์มณี). (2565). การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรตามหลักพุทธธรรม. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 5(1), 80-88.
- แม่ชีวงเพชร คงจันทร์. (2556). *การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย : กรณีศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิศร กลัปศรี. (2557). ภาวะผู้นำที่ควรพัฒนาในเยาวชน. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 6(2), 132-140.
- สำนักงานเขตคลองเตย. (2565). *ข้อมูลเขตคลองเตย*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://webportal.bangkok.go.th/>
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2562). *หลากหลายวิธีสอน...เพื่อพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ: สุคนธ์ สินธพานนท์.
- สุพานี สฤณวานิช. (2550). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวรรณ์ แก้วนะ. (2564). *การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปริยธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- อภิชาติ พานสุวรรณ. (2558). *การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์นิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อัมพร วงศ์โสภา. (2555). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โอฬาร ปัญญาพิพัฒน์. (2559). *การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.